

Koncepce rozvoje regionálních funkcí

Jihočeské vědecké knihovny
v Českých Budějovicích

do roku 2020

Úvod

Veřejné knihovnicko-informační služby v kraji poskytuje knihovní síť, tvořená krajskou knihovnou, městskými a místními knihovnami. Kvantitativní stav sítě v roce 2014 dokresluje tabulka:

Typ knihovny	Počet
Krajská	1
Knihovny pověřené RF	9
Další profesionální knihovny	75
Místní neprofesionální knihovny	444
(z toho připojené k internetu)	442

Statistické ukazatele, které JVK soustavně shromažďuje o celé síti knihoven, umožňují provést srovnávací analýzu jednotlivých knihoven. Z těchto závěrů vyplývá, že knihovní systém Jihočeského kraje má tyto silné stránky:

- bohatá síť veřejných knihoven
- Jihočeská vědecká knihovna v ČB je přirozeným centrem sítě veřejných knihoven kraje a odborným garantem knihovnické práce
- knihovny bývalých okresních a dalších velkých měst (Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachovice, Strakonice, Tábor, Dačice, Milevsko) – kromě funkce městských knihoven plní i funkci knihovny pověřené regionálními funkcemi pro obecní knihovny ve svém regionu
- tradičně dobrá spolupráce mezi krajskou knihovnou a pověřenými knihovnami
- dobrá práce pověřených knihoven s obecními knihovnami svého regionu – metodická pomoc, práce se soubory, vzdělávání knihovníků
- obecní knihovny jsou v řadě případů vnímány jako smysluplné instituce, které kromě VKIS mohou fungovat jako komunitní centra, pro podporu cestovního ruchu i pro zpřístupnění informací z oblasti veřejné správy
- finanční zajištění v posledních letech, především finanční podpory Jihočeského kraje

Na druhé straně mezi slabé stránky knihovní sítě je třeba uvést nedostatečnou kvalifikaci pracovníků - především v malých knihovnách, krátkou provozní dobu knihoven, mnohdy nevyhovující prostorové podmínky malých knihoven, nevyhovující technické vybavení knihoven počítačovou technikou.

Vyhodnocení účinnosti regionálních funkcí

Efektivitu regionálních funkcí nejlépe ilustrují jednotlivé statistické ukazatele za posledních 10 let, tj. od r. 2002 do r. 2013:

Počet metodických návštěv	18 636
Počet konzultací	31 932
Počet porad	386
Počet vzdělávacích akcí	1 025
Počet účastníků na nich	9 627
Počet souborů	16 988
Počet svazků v nich	1 316 209
Počet knihoven, ve kterých proběhla aktualizace či revize fondu	1 126

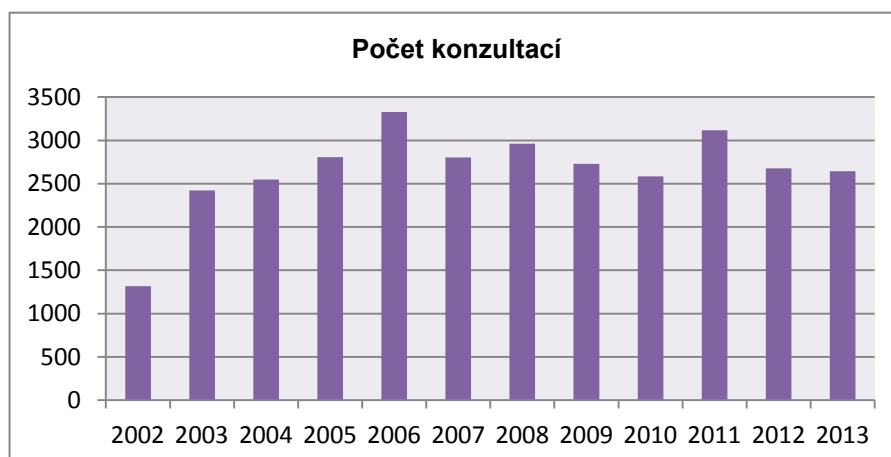
Počet úvazků zaměstnanců knihoven, zabývajících se RF:

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
14,1	24,3	23,5	23,9	23,4	21,5	21	21	17,6	18	17,8	17,5

Z uvedené tabulky vyplývá, že od r. 2005 dochází k postupnému snižování úvazků zaměstnanců, zabývajících se regionálními funkcemi knihoven. Tato skutečnost se však neprojevila na výkonech - počet konzultací, metodických návštěv, výměnných souborů neklesá. To vše svědčí o značném nasazení a vysoké produktivitě práce zaměstnanců.

Počet konzultací pro obsluhované knihovny, popř. pro jejich zřizovatele:

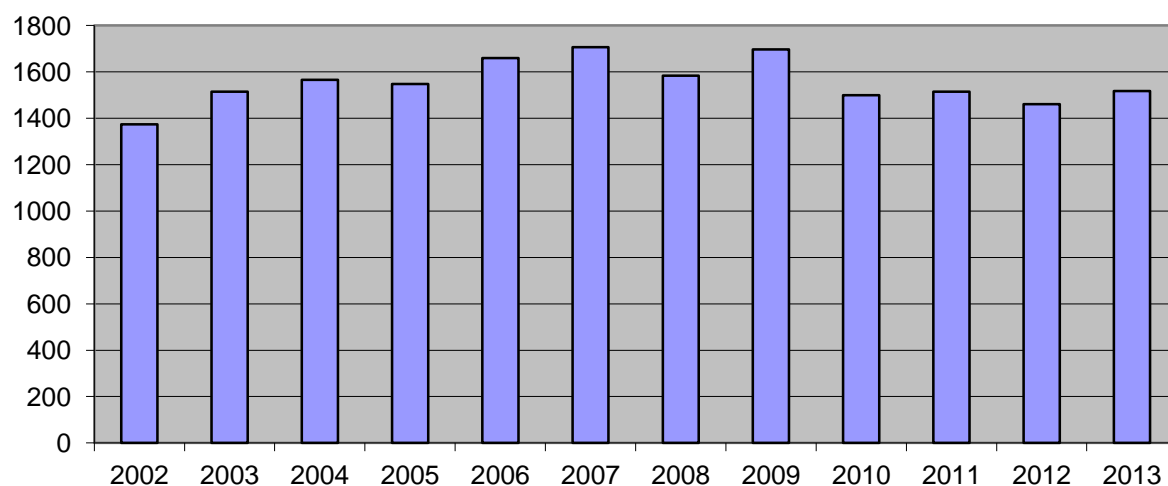
2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1317	2422	2549	2806	3326	2803	2962	2728	2583	3117	2676	2643

Počet metodických návštěv v obsluhovaných knihovnách:

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1373	1514	1566	1548	1659	1706	1583	1696	1499	1514	1461	1517

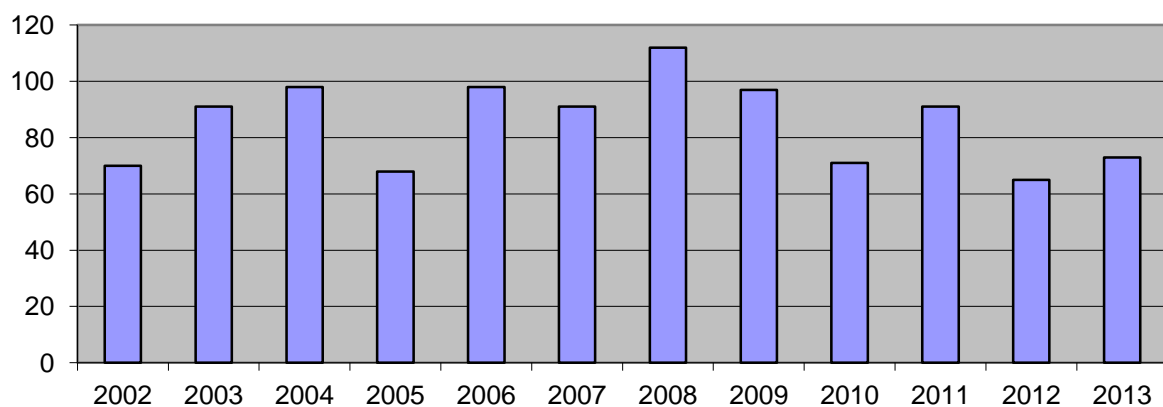
Počet metodických návštěv

Počet vzdělávacích akcí pro pracovníky obsluhovaných knihoven:

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
70	91	98	68	98	91	112	97	71	91	65	73

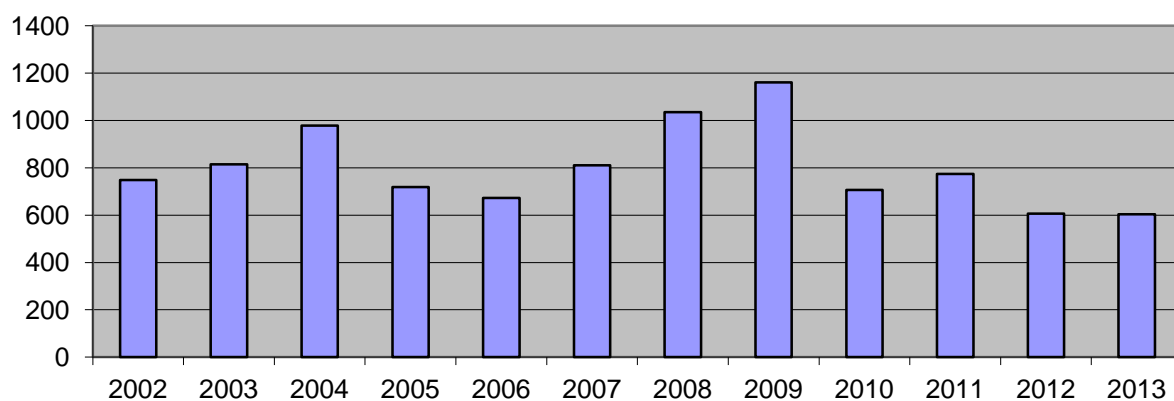
Počet vzdělávacích akcí

Počet účastníků vzdělávacích akcí:

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
748	814	978	718	672	810	1035	1161	706	774	607	604

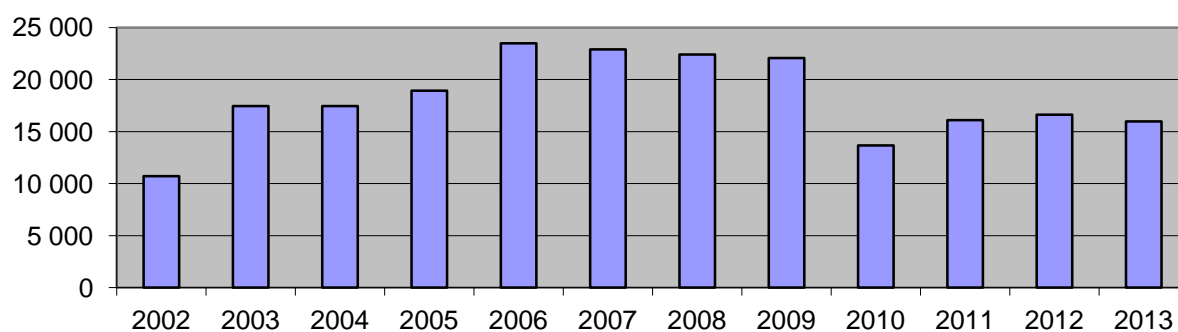
Počet účastníků vzdělávacích akcí

Přírůstek výměnného fondu pro obsluhované knihovny:

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
10 720	17 444	17 440	18 936	23 472	22 893	22 407	22 057	13665	16108	16 635	15 986

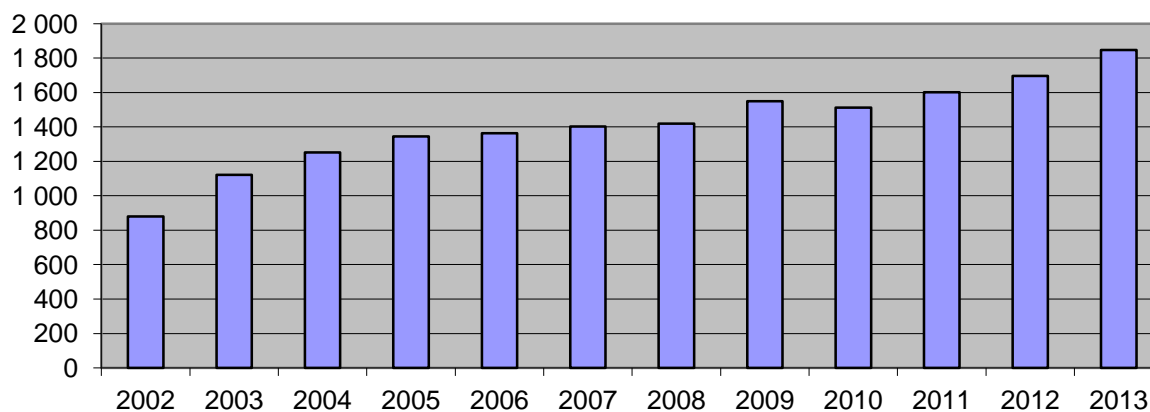
Přírůstek výměnného fondu

Počet výměnných souborů pro obsluhované knihovny:

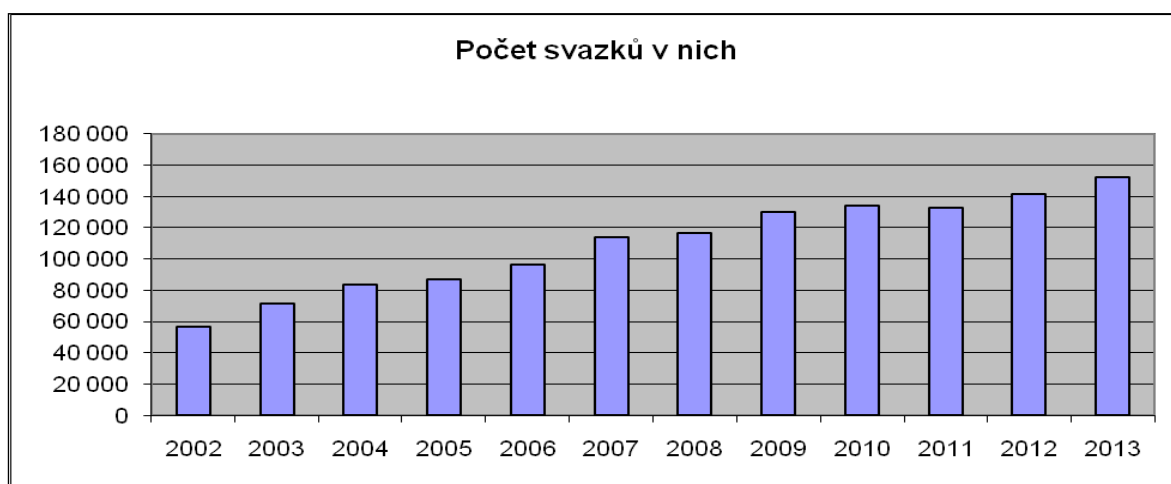
2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
879	1 122	1 251	1 344	1 363	1 402	1 419	1 550	1513	1601	1 696	1 848

Počet výměnných souborů

Počet svazků v nich:

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
56 928	71 264	83 903	86 915	96 330	113 642	116 351	129 784	133983	132637	141 859	152 613

Pomoc obsluhovaným knihovnám při revizi a aktualizaci fondu:

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
39	98	92	120	90	105	100	89	99	87	107	100

Význam automatizace a internetizace knihoven dokumentuje i nárůst PC v obsluhovaných knihovnách:

	Počet PC v knihovnách	Z toho počet PC připojených k internetu	Počet PC v neprofi knihovnách	Z toho počet PC připojených k internetu
2002	358	284	74	73
2013	1 080	1 045	573	555

1. Hlavní cíle:

Hlavním cílem zůstává **rozvítet regionální funkce** knihoven tak, aby prostřednictvím systému knihoven v kraji zajistily občanům **rovný přístup k informacím** v tištěné i elektronické podobě, bez ohledu na velikost obce či území, kde knihovny působí. Knihovní síť tak vytvoří informační a znalostní infrastrukturu pro celoživotní vzdělávání občanů, pro uspokojování jejich kulturních zájmů, pro příležitosti pro využití volného času, zároveň se knihovny mohou stát komunitními centry obce, místem setkávání.

K tomu má napomoci i naplňování doporučených **standardů VKIS**, které přispějí k zvyšování úrovně služeb knihoven. Je nezbytné dosáhnout alespoň minimálních hodnot standardů, týkajících se např. provozní doby knihovny, tvorby knihovního fondu, počtu studijních míst atd., u všech profesionálních knihoven kraje. Je třeba doporučovat naplnění těchto standardů i u neprofesionálních knihoven a jejich zřizovatelů.

Naplnění tohoto hlavního cíle se bude opírat o dílčí cíle, které jsou definovány ve standardech pro výkon regionálních funkcí projektu. Hlavní podmínkou pro naplnění cíle však zůstává **finanční a personální zajištění výkonu regionálních funkcí** a to na úrovni krajské i pověřených knihoven.

2. Dílčí cíle

2.1. Poradenská a konzultační činnost knihoven, metodické návštěvy, plány, rozborů

Podpora knihoven kraje, která přispěje k rozvoji jejich knihovnických a informačních služeb. Profesionální (i neprofesionální) knihovny by měly poskytovat moderní veřejné služby on-line, nabízet informace na svých webových stránkách včetně přístupu do on-line katalogů.

poskytovat poradenskou a konzultační činnost knihovnám, zajistit metodické návštěvy v obsluhovaných knihovnách nejméně v rozsahu standardů RF

- poskytovat pomoc při budování knihovních a informačních fondů, využívání meziknihovních služeb, souborných katalogů a dalších elektronických informačních zdrojů
- poskytovat pomoc při zpracování projektů předkládaných do výběrových dotačních řízení
- zajistit metodickou pomoc při řešení problematiky legislativní, provozní, vybavení knihoven pod.
- věnovat se propagaci příkladů dobré praxe, oceňování úspěchů především neprofesionálních knihoven a jejich pracovníků

3.2. Statistika knihovnických činností

Včasné, úplné a přesné shromažďování statistických ukazatelů o činnosti obsluhovaných knihoven umožní lepší informovanost o výkonech knihoven, jejich hodnocení a porovnání výkonů

- zajistit metodickou i praktickou pomoc obsluhovaným knihovnám při zpracování statistických výkazů, zajistit sběr těchto dat a jejich zpracování a vyhodnocení. Nadále využívat těchto dat při porovnávání činnosti knihoven v obcích srovnatelné velikosti v celém kraji a každoročně zpracovávat analýzu stavu a činnosti knihoven jihočeského kraje
- ke zpracování statistiky nadále využívat program STAT-EXCEL, který umožňuje i propočítání plnění standardů VKIS
- zaměřit se i na pomoc s uskutečňováním průzkumu spokojenosti čtenářů a uživatelů knihoven

3.3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady

Vzdělávání pracovníků profesionálních i neprofesionálních knihoven kraje formou celoživotního vzdělávání tak, aby byli informováni o aktuálním vývoji oboru.

Krajská knihovna zabezpečí nabídku vzdělávacích akcí pro profesionální knihovníky (dle standardu knihovnických služeb).

- Odborné vzdělávání orientovat na prohlubování knihovnických dovedností a znalostí (knihovnické minimum pro neprofesionální knihovny, rekvalifikace, katalogizační pravidla atd.), základní počítačovou gramotnost (ECDL) profesionálních i neprofesionálních pracovníků knihoven
- je nutné zajistit odborné lektory z řad JVK, tak i ostatních profesionálních knihoven, včetně vysokoškolských
- neomezovat se pouze na přímé vzdělávací aktivity, ale i na předávání potřebných informací jinou formou - prostřednictvím metodických letáků, e-learning atd., webových stránek krajské a pověřených knihoven
- vzájemnou výměnu zkušeností garantovat pravidelným konáním porad na úrovni ředitelů a metodiků pověřených knihoven
- rozvíjet spolupráci s dalšími typy knihoven v kraji - muzejními, školními atp. -
- v rámci kraje oceňovat každým rokem nejlépe pracující neprofesionální knihovny

3.4. Tvorba výměnných fondů, jejich cirkulace a distribuce

Cílem je zajistit kvalitní, aktuální a odborně zpracované knihovní fondy v obsluhovaných knihovnách. Knihovní fond profesionálních knihoven je budován z prostředků zřizovatelů, tj. měst a obcí a JVK nemá pravomoc přímo ovlivňovat jeho budování a doplňování. Pomocí srovnávací analýzy jednotlivých knihoven a především porovnáním se stanovenými standardy VKIS však může upozorňovat na případné nedostatky. Fond neprofesionálních knihoven je budován ze dvou zdrojů – jednak z prostředků zřizovatele, jednak je doplňován výměnnými soubory.

Je třeba působit na zřizovatele neprofesionálních knihoven, aby pro svou knihovnu zajistil základní encyklopedickou literaturu a literaturu regionálního charakteru (informace o daném regionu, podporující cestovní ruch apod.). Pověřené knihovny v kraji mohou napomoci při nákupu i zpracování knihovních fondů, pořízených z prostředků

- JVK a jí pověřené knihovny zajistí nákup, zpracování a rozvoz tzv. výměnných souborů nejméně v rozsahu daných standardy RF. Tento způsob budování fondu znamená efektivní způsob využití veřejných finančních prostředků – cirkulace souborů umožňuje na jedné straně mnohonásobné využití dokumentů, navíc malým knihovnám je fond neustále obnovován, aniž by se zvyšovaly prostorové nároky na jeho uložení (tím jsou druhotně ušetřeny náklady za případnou rekonstrukci a rozšiřování prostor)
- vedle klasických tištěných knih se zaměřit i na další zdroje knihovního fondu - zvukové, elektronické dokumenty atp. Změřit se i na možnost půjčování elektronických knih.
- ve spolupráci s Krajskou digitalizační jednotkou Jihočeského kraje více zpřístupnit regionální dokumenty v jejich elektronické podobě a dále rozvíjet digitální knihovnu JVK
- v souvislosti s budováním informačního fondu je třeba více využívat služeb meziknihovní výpůjční služby (MVS), kdy knihovna může požádat o zapůjčení konkrétního chybějícího titulu jinou knihovnu.
- při budování KF je třeba věnovat pozornost i jeho evidenci a ochraně – tj. zajistit pomoc neprofesionálním knihovnám při tvorbě přírůstkových seznamů, zpracování dokumentů, tvorbě knihovního a výpůjčního řádu a při revizi knihovního fondu

3.5. Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)

Ve všech typech knihoven podporovat smysluplnou automatizaci knihovnických procesů – odbouráním rutinní práce se knihovník může zaměřit na služby uživatelům.

Počítač v malých knihovnách nemusí znamenat pouze na připojení k internetu – ale může mít všestrannější využití – čtenář nebo návštěvník knihovny si může vyřídit korespondenci s úřady, přijímat informace od státní správy a samosprávy, vyhledat informace o regionu, atd.

Vybavení neprofesionálních knihoven kvalitní počítačovou technikou se řadí mezi priority – malá obecní knihovna se tak změní z pouhé půjčovny knih na informační centrum obce – nutné najít finanční prostředky pro nákup této techniky i z jiných zdrojů

- podporovat internetizaci a automatizaci knihoven tak, aby knihovny poskytovaly moderní veřejné služby on-line, prezentovaly své služby na webových stránkách a zajišťovaly veřejný přístup na internet.
- poskytovat praktickou pomoc knihovnám při zahájení automatizace, zajistit servis automatizovaného knihovního systému

4. Finanční zdroje pro RF

Ke splnění uvedených cílů a dílčích úkolů koncepce jsou třeba finanční prostředky, získané jak od zřizovatele, tak z dalších zdrojů. Právě koncepce vícezdrojového financování činnosti knihoven je zmíněna ve SWOT analýze kraje. Uvedené finanční prostředky jsou určeny na poskytování povinných regionálních funkcí, upravené Knihovním zákonem, zahrnující: poradenskou a konzultační činnost, vzdělávání knihovníků, semináře a porady, tvorbu výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, pomoc při revizi a aktualizaci fondů, tvorbu a zpřístupnění regionálního fondu a zpracování regionálních bibliografických a faktografických databází knihoven

Rozdělení finančních prostředků:

- obec – prostředky na provoz knihovny (prostor, energie, mzdové náklady), přístup k internetu, doplňování základního knihovního fondu
- kraj - finanční úhrada na doplňování výměnného fondu, metodickou a konzultační činnost krajské a pověřených knihoven. Částka je každoročně aktualizována dle smluv uzavíraných mezi JVK a pověřenými knihovnami. **Minimální částka, potřebná k tomu, aby bylo možné zajistit RF v dostatečném rozsahu, je 11 milionů Kč pro rok 2014**
- další zdroje - granty a projekty na podporu knihoven, cestovního ruchu apod. ze státních zdrojů – (VISK, Knihovna 21. století, Česká knihovna, Informační zdroje pro výzkum a vývoj, Program obnovy venkova), krajské programy a projekty
- návrh pro krajské projekty – grantový program na úpravu prostor a vybavení knihoven v obcích do 500 obyvatel, který v současnosti nepokrývá žádný z výše uvedených grantových fondů

Užité knihovnické výrazy:

Regionální funkce jsou funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb

Krajská knihovna je součástí systému knihoven, plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven, je garantem kvalifikačního růstu pracovníků knihoven v kraji.

Pověřená knihovna je základní knihovna, zapsaná v evidenci MK ČR, která na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v rozsahu a na území smlouvou vymezeném. Součástí této smlouvy je jmenovitý seznam obsluhovaných knihoven.

Obsluhovaná knihovna je základní knihovna nebo její pobočka, která poskytuje veřejné knihovnické a informační služby podle knihovního zákona a je zapsaná v evidenci MK ČR.

Neprofesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

Profesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

JVK - Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích
MVS - meziknihovní výpůjční služba
RF – regionální funkce
VKIS – veřejné informační služby knihoven

Legislativní rámec, metodické a koncepční materiály:

Zákon 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/01_index.htm

Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven

http://www.cbvk.cz/files/regionfce/reg_fce/region_fce_program_2004.doc

Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky podle § 2 písm. h), § 9 odst. 2 písm. g) a § 11 odst. 3-4 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)

<http://knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>

Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/MetodVKIS.htm

Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 - 2015 včetně internetizace knihoven

http://files.ukr.knihovna.cz/200000077-a8cc8a9c7b/Koncepce_PIK_Rozp.doc

Program rozvoje Jihočeského kraje 2014 - 2020

http://www.kraj-jihocesky.cz/1598/program_rozvoje_jihoceskeho_kraje_2014_8211_2020.htm

Koncepce činnosti Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích na roky 2013-2022

http://www.cbvk.cz/files/dokumenty_knihovny/koncepce_rozvoje_JVKCB_do_roku_2022.pdf